

FAKTA- ARK

NASJONALEIENDOMMEN
GAMLEHAUGEN

NASJONALEIENDOMMEN GAMLEHAUGEN

Som en av landets største eiendomsaktører og eiendomsbesittere har Statsbygg et stort ansvar for å sikre og bevare de nasjonale verdiene som våre verneverdige eiendommer og kulturminner representerer.

I 2009 markeres Kulturminneåret med arrangementer over hele landet. Dagliglivets kulturminner er temaet. Mange mennesker har sitt daglige virke i verneverdige bygninger som Statsbygg forvalter.

Velkommen til Statsbyggs eiendommer i Kulturminneåret!

FAKTA

Byggeår: 1900
Arkitekt: Jens Zetlitz Kielland
Adresse: NN, Bergen
Bruk: Kongebolig med parkanlegg som er åpent for publikum

Bygningen forvaltes av Statsbygg.

For museets åpningstider se:
<http://am.uis.no>

Gamlehaugen ble bygget i 1900 av Christian Michelsen og har vært nasjonaleiendom med offentlig park, museum og kongebolig for Vestlandet siden Michelsens død i 1925.

HISTORIKK

Gamlehaugen kan ha vært ryddet til jordbruksland allerede før Svartedauden og blitt lagt øde av pesten. I mattrikkelen av 1665 nevnes gården for første gang ved navn og i 1708 er den beskrevet som "optagen av Fjøsangers utmark og har vært i lang tid med gjerde adskilt fra Fjøsanger."

Christian Michelsen kjøpte gården i mai 1898. Michelsen rev kort tid etter det stående huset og bygge Gamlehaugen slik han ønsket det. Det var ferdig i 1901, og med unntak av de to årene som statsminister bodde han der frem til sin død i 1925. Michelsen vegret seg fra å reise utenlands så han fikk gjerne skipsførerne til å handle inn dyrebar kunst fra alle verdens hjørner. Spesielt er det mange asiatiske gjenstander som fremdeles pryder Gamlehaugen.

Etter Michelsens død gikk hans nærmeste krets umiddelbart i gang med en nasjonal innsamlingsaksjon for å kunne kjøpe Gamlehaugen og donere den til staten som nasjonaleiendom, kongebolig og museum.

Hovedbygningen er det selvsagte midtpunktet på Gamlehaugen. Huset er bygget med en skotsk middelalderborg som forbilde og er tegnet av arkitekt Jens Zetlitz Kielland. Arkitekten tegnet også deler av interiøret inklusive møbler til hallen. Huset rommer totalt ca. 1800m² fordelt på fem etasjer medregnet kjeller og råloft. Etter en del forfall i tiårene etter Michelsens død i 1925 er bygningen periodevis restaurert og er nå i god stand igjen.

Michelsen hadde en egen økonomiavdeling, og et relativt stort drivhus, som sikret overvintring av de mange eksotiske planetene han hadde på eiendommen. Dette drivhuset er for lengst revet, men vil bli gjenoppbygget i løpet av 2009.

PARKEN

Det var Michelsen som fikk gjort området om til park. Han ga oppgaven til gartner Olav Moen. Moens ønske var å gjøre dette til en mest mulig eviggrønn

park dominert av bartrær og busker. Han fikk ønsket kun delvis oppfylt da Michelsen hadde en glødende interesse for fruktavl og insisterte på å anlegge en frukthage. Hvor disse har vært plassert er usikkert, men noen av trærne har i hvert fall stått i de øvre delene av de åpne områdene på hovedbygningens bakside. Frukttrærne mistrivdes på Gamlehaugen og døde etter hvert ut.

Bærbuskene har mer sannsynlig vært plassert nordvest for hovedbygningen og ned mot naustet ved Fjøsangerbukten. Parken er ellers anlagt i engelsk landskapsstil der naturens egne kurver ble forsøkt fremhevet.

Siden Michelsens død har parken vært åpen for publikum. Den dag i dag er det en rekke større trær igjen fra Michelsens tid, enkelte antakelig enda eldre. Strandlinjen har vært brukt som badeplass og enkelte år var publikumsbesøket så stort at det ble en belastning for eiendommen.

VISSTE DU..?

...at på det meste har det vært 120 frukttrær og nærmere 600 bærbusker på eiendommen.

...at i parken finnes ca. 11.000 stauder, hvor nesten 5000 er nyplantet de siste årene - alt basert på hva man vet og tror befant seg i parken opprinnelig.

...at det tar nesten en uke å klippe plenen, selv med fire-fem personer i arbeid.

...at i 2005 mottok Statsbygg prisen "Årets grønne park" for rehabiliteringen av parken som var gjennomført til 100 års markeringen av Norge som selvstendig nasjon i juni 2005.

FREDET BYGNING?

Som kongelig eiendom er Gamlehaugen underlagt egne forvaltningsregler og tiltak gjennomføres i samråd med Riksantikvaren og Det Kongelige Hoff.

KONTAKTINFO

Spørsmål om eiendommen kan rettes til Statsbygg, region vest ved driftsleder NN mobil.

Statsbygg markerer Kulturminneåret med arrangementer på eiendommer over hele landet - du finner program på våre nettsider:

www.statsbygg.no

UTGIVER

Statsbygg
Mai 2009
Opplag: 400
Foto: Jiri Havran